

Архів з Бюро
Горьківсько-Гербманської округи ОУЧ

ПАПКА

для 165

паперів

Інформаційно-вишкільний матеріал
"Інформація з Москви" (31 грудня 1945р.)
Машинкою

20 р.

Крайні дати: 31 грудня 1945р.
Київських документів: 1
Київських друків: 23
Зберігати: поспішно

5
1

РЕПОРТАЖ З ПОЛЬЩІ

2

РЕДАКТАЖ

8

ИЗДАТЕЛЬСТВО

РЕПОРТАЖ З ПОЛЬШІ

Сьогоднішні відносини в "демократичній" Польщі: — це найвірніший образ долі тої країни, яка скористала з ласки більшовицького "визволення" і поодинокими етапами приготавляється до виключення її "визволителями" в склад СРСР, як нового члена "радянської сім'ї".

Коли врахувати те, що в польській проблемі вели між особ двобій Англія і СРСР, то єдине за те, що останній, марши в своїм посіданні Польщу, доволі далеко вривався в глуб Європи, до чого перша не хотіла і не хочє допустити. Більшовики розглядали і розглядають Польщу, як новий мостовий причілок до випаду на захід. Англія — як буфер більшовицького прикикання на захід. Поляки залишилися в цій ситуації картами, а не грачем. Наразі переможцями цього двобою вийшли переможцями більшовики, але чи останній бій в цій чи інших проблемах дасть більшовикам перемогу, можна сумніватися. Тому про Польщу не приходится говорити, як про державу, хочби в такій мірі, як Чехословаччина, а лише доводиться розглядати в цій площині такі питання: 1/ в яких розмірах і якими методами проводиться більшовизація Польщі та які наслідки цього і 2/ наскільки польське суспільство подається впливам більшовиків, або як і в якій мірі протиставиться?

Більшовики поставили собі конкретну ціль по відношенні до Польщі: дістати і вдержати її в своєму посіданні, щоб мати її як ми сказали вище, одним з мостових причілків до дальшого випаду в Європу /це напевно більше як "для охорони своїх границь перед нападом"/. А тому, до проти цього станула Англія і польський уряд в Лондоні, не могли біль-

новими приміненіями отверто окупацію /ну, і для самого визволеного народу не оманив річ/, отже замаскували її, їхня політика в цьому краї не йде по лінії перетворення Польщі з ворога на партнера, союзника СРСР /як рівний з рівним/, мимо цього, що офіційно більшовики роблять такі позорки. На ділі йде про те, щоби Польщу поодинокими етапами влити як одні зі "слав"янських рік" в російсько-більшовицьке море. І в цьому напрямі континуується їхня політика. Все інше розглядається як засоби, а час як поодинокі етапи, що мають допровадити до наміченої цілі. До цього більшовикам треба було: зайняти польську територію і користати з фізичної переваги, насадити агентурний уряд, що виконув би повністю їхні накази /це розуміється на початок/. Для першої обставини більшовики використали як претекст наступ ЧА проти німецької армії, а для другої демократичні настрої польського суспільства і діяльність польських демократичних та пробільшовицьких партій, які стояли в опозиції до дійсно, в багатьох випадках, реакційної програми лондонських кругів. Створений уряд з Верутом на чолі більшовики протиставили не тільки польському урядові в Лондоні, але і англійським впливам в Польщі, намагавчись одночасно переставити політичну орієнтацію в Польщі зі Заходу на Схід. До цього більшовики вжили як першочергового "цементуючого" середника віддання Польщі такої великої кількості жмжи німецьких земель, щоби таким чином в повні узалежнити майбутнє польського народу від советської Росії /і це більше як рекомпенсати за ЗУЗ/, як також для звернення всієї уваги польського суспільства на страдження і сподьонізованія цих земель, а відвернення уваги від того, що робитимуть

4

в Польщі вони самі. Таким чином більшовики хочуть узасаднити практичне своє твердження, що, до єдиною гарантією життя польського суспільства є союз з советською Росією. В тому дусі промовляє до переконань польського народу більшовицька пропаганда. В офіційні ЦПР /"Глоо ляду"з листопада н.р./, у відновідь на заповнення лондонських кругів і АК про неминучість конфлікту між англо-американцями і СРСР та ставлення оптимістичних перспектив для польського суспільства з того приводу читаємо таке: "Реакція горлає про неминучість третьої війни... приймім, до така війна наступить. Якак доля тоді чекає польський народ і куди йому опріділитися, доб оборонитися перед очевидною загибеллю?... Ясно, до нам нічого тікитися вибухом нової війни. Во, ствердивши факт, до англійці сьогодні фаворизують німців, треба бути дриготованим на те, до в випадку англо-советського конфлікту вони використають міліони німецьких мілітаристів для боротьби проти СРСР. Але підійдім не далі... Червона Армія під ударами противника відступає на схід... німецька армія вривається на територію Польщі. До тоді чекає польський народ? Де тоді дійсіність визначить нам наші кордони? Чи не пімстяться німці за відібрання ім п'ястівських земель, за переселення і т.д.?"

Таким німецьким страшилом і такою перспективою більшовики страшать польське суспільство, намагаючись його переконати, до в тій ситуації, а навіть на випадок вибуху війни, полякам тільки одна дорога до життя - стояти вірно по стороні СРСР, а радше держатися його і бути у всьому слухиянним йому. Власне віддавання полякам західних земель на думку більшовиків, має створити практичні підстави для цього. Бо ж у наслідок пересунення польської території на захід переставлено на зовсім інші рейки геополітичні, географічні і економічні

основи та фундаментальні засади життя польського народу. Польща стала з хліборобської промисловою країною; втратила підстави до експансії на схід, а спрямувала в тому напрямі на захід; місто вузького коридору дістала п'ятьсот км. морського побережжя. Тепер польському народові треба травити західні землі і протидіяти всякому проявові зросту німецької сили, щоб оминати всіх наслідків цього. А практично — це означає звернення всієї уваги на захід і інстинктивний страх перед німецьким реваншем, що вже само-собой послабляє, або анулює увагу у відношенні до всього, що робитиме в Польщі схід. Це далекойдучий крок більшовицької політики, який навби на якомусь часі переставити граничні стовпи СРСР на Одру, а пізніше і даліше.

Але для кращого наświetлення і віддання вірного образу сьогодняшньої Польщі подаємо все інше в поодиноких розділах.

1. Елементи, що вплинули на повстання "демократичної" Польщі.

Найперше треба ствердити, що лівий курс настроїв польського суспільства і діяльності демократичних організацій в ніякому разі не можна назвати виключно наслідком більшовицької роботи чи їхньої агентурової роботи. Це також в великій мірі внаслідок старої хвороби, яка в сьогодняшніх часах зазнала особливого подразнення; це наслідок нерозв'язаних багатьох проблем /земельне питання, права поодиноких суспільних верств і т.д./ попередніми польськими урядами. До такого висновку доводить факт, що це сьогодня бачимо в таборі Берута тих, які за часів перевоєнної Польщі зводили на барикадах бої з польською поліцією, робили масові "лядові" страйки і які боролися дійсно за демократизацію своєї батьківщини, не бажаючи при тому її від-

— садати на шир. більшовикам; що в опозиції до лондонського уряду сто-
— зить ЛПС, якої члени колись під проводом Нікоудського становили ава-
— нгард за визволення Польщі з під російсько-німецького ярма; що сьо-
— годні в таборі Берута є дійсно польські демократи, що боряться за
— демократичну Польщу, але і самостійну і незалежну /в тому часі й
— одні від більшовиків/ і багато подібних фактів. А чейже тих всіх людей
— спие можна посудити в зрадництві і запродавстві більшовикам.
— нас. Річ в тому, що попередні польські уряди не вивели Польщі з феода-
— льного капіталістичного стану, а тим самим не пішли на зустріч всім
— шарам польського суспільства. Тоді, коли на прим. в передвоєнній По-
— льщі офіцерна, землевласники і правляча верства взагалі потапали в
— видобуток, в коняках і винах, тоді польський "хлоп" на Куявах чи дру-
— гих теренах жив у скrajній нужді і майже первісним життям. Такий
— стан, очевидна річ, породжував реакцію /в значинні протидії/, бо зна-
— хсяходилися люди, що не могли дивитися спокійно на цю несправедливість.
— Антофректю боротьби на цьому тлі велася вже під час німецько-російсько-
— ст австрійської неволі, а жині партії захопили були навіть владу в 1921
— январ. Але польські демократичні сили були в той час за слабі, щоб вдер-
— нжати владу, а сили, що так сяжу шляхетські за сильні, щоб такої влади
— зречися. Дальше боротьба велася в характері опозиції лівих партій
— відомими "спадковими" страйками. Міжпартійну боротьбу відсунула дело
— німецька загроза, а пізніше німецька окупація, але, коли почалися ор-
— ганізувати польські підпільні організації до боротьби за визволення,
— і то знову виїшла на верх ціла система розходжень між правими і лівими
— партіями, які цілий час отоять проти себе, а нерідко вели між собою

безкомпрмісну боротьбу. До хвилевої і позірної консолідації/творо-
рення т. зв. грубої чвїрки/ дійшло лише в час зросту німецького те-
рору. Не ояк-так поєднував ці сили ген. Віморський своїм авторите-
том в все таки мудрішою тактикою по відношенні одних і других. По
його смерті /хто знає чи не доконаний Більшовиками, яким треба бу-
ло розбити польський народ/ наступив знову розкол і в наслідку цьо-
го станули виразно проти себе два табори, активність яких проявля-
вала політична і воєнна ситуація /початок краху німців/. Більшови-
ки скористали з цього і коли їх армія почала переходити від оборо-
ни до наступу, стала в них евентуальна польська проблема. Вони по-
чали боїма силами нести допомогу лівим і пробільшовицьким партіям,
протиставляючи їх силам польського Лондону. Перед лівими партіями
відкрилася доволі світла перспектива: користаючи з допомоги СРСР
здобути владу і закріпитися на своїх становищах та побудувати дійс-
но демократичну самостійну польську державу. Така орієнтація серед
демократів закріплювалася ще й тому, що в Лондоні невагу мали против-
ники, а власних сил на здобуття влади демократам не вистачало. А те,
що в складі лондонського уряду був демократ-Миколайчик, це не дава-
ло жодної гарантії, що по призді цього уряду до краю не будеться
дальше продовжувати шняхетської політики, паралізуючи і анулюючи
впливи Миколайчика, як це вже не раз подібно бувало. Тому з отвер-
тими руками демократи прийняли допомогу СРСР, будучи в добрій вірі,
що політика сусіда у відношенні до Польщі є щира. А коли навіть ні,
то орієнтувалися на можливість конфлікту між англо-американцями і
СРСР, що давало їм нагоду, маючи вже владу в руках, лишитися далі при

- кермі, змінивши тільки союзники зі східного на західного. Таке твер-
дження узасаднює на підставі висновків з існуючого стану із розмов
- з дійсними польськими патріотами-демократами. ШЕВЦЬ, ШІВЦІНА ВІ КИ
- ська. Але більшовицькі рахунки в тій справі були зовсім інші, тому в
- наступило розчарування серед польських демократичних кіл. Біль-
- шовики хопасували свої ключі до демократичних настроїв польського
- суспільства та програми демократичних партій і тим прикрили свої
- дійсні цілі. А для забезпечення собі цієї партії/демократії/ поста-
- вили на чолі уряду таких людей, які беззастережно йтимуть по лінії
- їхніх бажань, капіталізуючи надобути і роботу широк демократичних по-
- польських партій, щоб таким чином забезпечити собі і своєму хлібодав-
- цеві планкостановище. Тим часом, яким більшовики звійшли в Поль-
- щу стала ПНР, і їй призначено керівну роль в справованні замаскованої
- більшовицької влади окупаційної влади в Польщі та поінструмовано як
- має грати на демократичних настроях і капіталізувати роботу дійсних
- демократичних партій для замаскування і закріплення позицій біль-
- шовизму. Так дійшло до створення агентурного уряду на чолі з Веру-
- том, обертлого на чотирох філіарах-партіях: ПНР, ППО, СД, СЛБ, Польсь-
- ке суспільство вимучене німецькою неволею, спрагнене волі і мирного
- життя та обдароване природним оптимізмом спочатку повірило в само-
- стійність "демократичної" Польщі, а радше хотіло її такою бачити, од-
-наче незадовго самі факти розкрили суть цієї справи. До часу ство-
- рення уряду "Єдності Народової" поляки вірили, що Англія і США ска-
- жуть своє слово в користь Польщі і примусять більшовиків уступити.
- Тим часом дійсність проявила ці побожні сподівання. Згадані держави

— це визнали уряд Верута, а навіть нав'язали з ним дипломатичні зноси-
— воми. Тоді наступила апатія, резигнація, огірчення і посилення про-
— ми на Англію, приписуючи їй грубобікрий егоїзм. Однак факт лишив-
— ся фактом: при кермі станули більшовицько-наставлені елементи, або
— ті прямі агенти Кремля, оперлись на пробільшовицьких і демократичних
— партій, а тим самим дивилися панами більшовики. Завував владу
— тощо В. загальному на Повстання "демократичної" Польщі вложилося два
— три моменти: 1/ бажання парик польських демократів здобути при допо-
— мові більшовиків владу і будувати демократичну самостійну польсь-
— ку державу і 2/ цілком більшовиків виграти демократичні настрої
— польського суспільства і діяльність діючих демократичних партій,
— що спираючись на агентурні комуністичні елементи, створити пробільшо-
— вий уряд і при його допомозі більшовизувати Польщу, прикрива-
— ючись "демократичним" параваном.

2. Характеристика партій.
— Мотором і авангардом більшовизації Польщі являється Польська
— Робітничая /ШР/, яка є нічим іншим як польськов-КП/б/Умо-
— тою /якості називають її платне пахолькове Родіа/. Генеральний секре-
— тар ЦК ШР — Гомулка — по правді тип непересічних здібностей, але
— заразом демагог, комуніст і вірний лакей Кремля /цієї людини не
— можна порівнювати до наших Скрипника і Лубченка/. ШР є найбільше
— підтримувана більшовиками і діє за їх рецептами і наказами, що впа-
— дає в очі на кожному кроці. В міру того, як стає вона щораз вір-
— нішим агентом Москви, зростає і ненависть до неї польського сус-

пільства, а також других демократичних партій. Програму в всі потягнення цієї партії цікує загонистість, горьчюкювiсть, карколомнiсть i бiльшовицький дyx.

Другою по чисельностi /тепер вже нi, бо перестав ПСЛЬ/ це Польска Партiя Соцiялiстична /ПНС/, в лона якoї виходять В. Васiлевска i Осубка-Моравскi. ПНС - це тiлькo колишня польська демократична партiя, яка в останнiх роках перед вiйною почала вже брати лiвий курс, а головнo її вiдлам з В. Васiлевською та Дубув-Берлицьким на чолi. Натомiсть бiльша частина цієї партiї залишилася нiд впливом i керiвництвом Арцiшевського /Пушак, Заремби, Здановського, Бени i др./ . Група Арцiшевського ввiйшла в коалiцiю правих партiї i стала по сторонi лондонського уряду, а група В. Васiлевскої склонилася до ННР i в час приходу бiльшовикiв стала по сторонi Берута. Зараз верхiвка цієї партiї стоить за солiдаризацiю з ННР, а низи є проти того i схильються симпатiями в сторону Мiколайчука /ПОСЛЬ/. Дiяльнiсть цієї партiї позначається керiвничiстю в потягненнях i вiганнях на котру сторону остаточно спрiялилися.

Стрoнництво Демократичне /СД/ є малочисельною групою, без виразно накресленої програми, створене попросту бiльшовиками на те, щоби зрештi вражiння, що в Польшi панує свобода поглядiв i партiйної привагажностi та для вражiння коалiцiйного характеру уряду Берута.

Стрoнництво Лядова /СЛ/ це стара партiя Вiгоса, що одирається на солiдарствi /получена в 1931 р. з груп: Визволене, Лядат i Стрoнництво Хлопске/. В час перебування Вiгоса на емигранцiї презесом партiї був Малец Ратай. Дiяльнiсть цієї партiї в передвоєнний час вi-

дома. Під час німецької окупації ПОСР входило в склад "грубої чвирки" презесом партії /діловий/ по смерті Ратая був Миколайчик. Під кінець німецької окупації мала група з Ваньчиком і Дзевіцкім на чолі виступили з ПОСР і створили групу п. н. "Воля Ляду" яка по створенні в Любліні в 1944 р. ПСРВ присвоїла собі назву "Стронніцтво Лядове" і стала на пробільшовицький ґрунт. Тому, що ця група перебрала назву СЛР і стала на таку /пробільшовицьку/ платформу, усі здорові елементи з С.СЛР створили окрему партію під назвою "Польське Стронніцтво Лядове" /ПОСЛР/. В самім СЛР наступив розлам. Одна частина на чолі з Ковальським і Кошицьким провадить далі СЛР і стоїть на пробільшовицькій платформі, а друга з презесом Ваньчиком, Дзевіцкім, Сціборським, Бертельдом получилася з ПОСЛР, прирікаючи вірність її над гробом Вітоса. Сьогодні ПОСЛР очолює Миколайчик, а головні члени її - це: керівник міністер адміністрації Ваньчак, Бертельд, проф. Котамбас, в Італії Вадіньскі, Яворскі, проф. Вобек, Вогуславскі, Граліньскі, Чамскі, Сціборек /згинув 3.12.п.р. в Лодзі від невідомого атентатчика - Ген.секр. ЦК ПОСЛР і гол. секр. організації молоді - Віці / і другі впливові особи.

Як бачимо уряд Берута спирається на чотирох партіях /ПНР, ППС, СД, СЛР/, але ні одна з них за відміном ПНР, не стоїть повністю по його стороні і не солідаризується з важекою політикою, по його стороні стоять певні відлани цих партій і певна скількість збаланшуваних запроданців, а все здорове переходить в опозицію. Зараз в польському суспільстві і його нерівних кругах /зрештов як і в кожній окупованій більшовиками країні/ наступає виразний похід на демокра-

тив і комуністів. Перші змагають до демократичних реформ певних ділянок суспільного життя, але і самоостійності і незалежності Польщі, а другі роблять свої експерименти на демократичних реформах і хочуть, хоч би навіть коштами самоостійності, за всяку ціну вдертися при владі, користавчи з допомоги Москви, а за це виконують вірно її накази.

3. Опозиційні партії.

До часу створення уряду "вільності і переговорів" не було в Польщі жодної легальної політичної організації. Єдино Лондонський уряд і революційні сили в краї: АК і НСЗ поборювали впливи і становили Люблинського ЦКВН. Тоді пробільшовицько наставлена більшість польського суспільства і революційно-самоостійницькі круги покладали надію на те, що західні держави не визнають уряду Берута і за їх допомогою Лондонський уряд таки перебере владу, або що найменше, коли вже і залишаться Берут, то Більшовики мусять спустити територію Польщі під натиском Англії і США. Ці надії провалилися з моментом повстання уряду "СБ" до якого ввійшли Міколайчик і другі. З якими калькуляціями Міколайчик пішов на той крок, сьогодні не тяжко сказати, однак з його дотеперішньої діяльності видно, що він протиставляється тому, щоб віддати Польщу у безпосереднє чи посереднє посікання Більшовикам. По деяких дискусіях і спорах на нараді міністрів відносно політичної лінії та розізнання дійсних намірів і ліній ПНР і других прокомуністичних груп Міколайчик покликаний до життя Польщі, над яким по смерті Вітоса перебирає керівництво. Одночасно повстає друга опозиційна група під на-

авом Стронніцтво Праца на чолі з Попельом, ОП вповні солідари-
зується з ПСЛЬ. Вістри опозиції звернене перш за все проти ПНР
і проти всякої пробольшевницької політики і роботи в Польщі. При
тому слід признати, що ПНР має у всіх справах важливої натури
рішавчий голос. Бона, користуючись підтримкою більшовиків впли-
ває на роботу і політику уряду. ПНР монополізує всі владні та
старастється стати диктатором над всіма партіями. Як виказав остан-
ній конгрес ПНР /кромея Гомулкі/, зазначена партія офіційально при-
писує собі ці заслуги у "визволенні" Польщі і право відіграти
роль партійного проводира і цього ставовита вадердо боронить.
Головні проблеми, до яких ПСЛЬ і ОП стоять в опозиції це: 1/ мо-
нопартійні тенденції ПНР, 2/ загальне і марксомне темпо в про-
водженні внутрішніх реформи /земельна реформа, націоналізація про-
мислу і т.д./, 3/ крайньої вороже ставлення уряду до всіх неде-
мократичних елементів, 4/ загальне і безпланове виселювання нім-
ців, 5/ великий контингент нахожений на селян, 6/ виключна орі-
єнтація на СРСР. Проти всіх цих точок, крім останньої ПСЛЬ висту-
пує одверто, доказуючи, що це все треба робити більш поміркова-
но, систематично і еволюційним темпом /покликується на спосіб
переводження тих реформи в Англії/. Це по сути істальний опротив
большовизації Польщі, яку ведуть російські і польські більшовики.
ПНР як узначена вниулась на ПСЛЬ і Миколайчика і його програму,
називаючи їх "замаскованим легальним фронтом проти демократії
і СРСР". Вся преса ПНР викликає вікра помий на голову Миколайчи-
ка, витикаючи йому на кожному кроці Лондон, премієрство, варшавське
повстання, антибільшовицьку політику, "лондонські готелі", витра-

чени там гроші і т.п. ти отверто посуджує його у зв'язках з АК і НСЗ /громади "Глос Люд", "Польська Збройна", "Вільні" і др./, "Глос Люд" в одному числі пише: "... койно тепер стає для нас яким і зрозумілим, чому АК і НСЗ в такому ентузіазмі прийняли факт приїзду Миколайчика до Польщі".

ВОУ польського суспільства прийняло прямо з захопленням нову партію Миколайчика і все, що прагне бачити Польщу самостійною, горнеться під його крила, не зважаючи навіть на програму ПОСЬ, чи вона задовольняє їх повні чи ні. Ви, навіть члени НПС, СЛБ, і ви поволі, але часто перестрибуєте туди. Не бачте же більше хратує і непокоїть НПС, а з правом втовхає її до протидії, Миколайчик і його партія наразі робить спільно, не тримають членів і проводять пропаганду /тоді зрівноважено і рішучо/, з'являючи в пресі і на з'їздах, що з тим-то, а тим його партія не погоджується, що те-і-те на йде по лінії інтересів польського народу. Обезсечно натомість висуває реценції і міжків, на якій треба б діяти, аби Польща стала вільною і незалежною державою /але про заєдність всіх більшовиків/. До партії Миколайчика повставались позитивно також АК і НСЗ, зважаючи багато надій і з'їзді діяльність, зокрема до надій про узагодінення Польщі також дорогою, до в доважній мірі вплинуло би на частинний зхід з Підгілля. У звільнених наразі зняли офіційно вичікурча становище відносно НСЛБ. Намагаються лише при її появі витягнути на верх польське підданість і тут вони розраховані /як опісля наперво і з Миколайчиком/. Зрештою не можна заперечити, що партійна боротьба і розкриття польського суспільства є для більшовиків вобажане. Треба їм прикрити хитроопозицію, аби не пішла задалеко і публікувати одних на других, що мимо

зросту і впливів ПСЛБ серед суспільства, діяльність її є повною
скремпована, бо ПНР все це, що не згідне з її лінією називає "реак-
цією" та антибільшовицькою роботою і такими провокаційними вигу-
ками призиває на допомогу ККВД.

Загалом: найсильнішою правдою є ПНР, а найсильнішою впливом
польського суспільства - ПСЛБ. Боротьба між ними буде дати за-
неклом і продовжуватиметься аж до лабо-абол...

4. Урні "Сіноські Нерозові".

Уряд "СН" являється коаліційним урядом, зложеним з представни-
ків: ПНР, ППС, СД, і СД плюс представники із закордонних демокра-
тичних партій, як: Міколайчик, Кернік, Грабоні, Пональ, Станьчик. Біль-
шість людей /у цьому майже 70%/ це перевіріні, або пробольшевицько
наставлені елементи і інших трьох партій, які користуються повною
свободою рухів і підтримкою більшовиків. Решта має рухи зв'язані.
На перше місце, на таку би мовити закордонному відтинку станеться
співпраця з СРСР, від чого узалежнюється доля польського народу
взагалі /в суті речі - це отворення червоним усіх брам в Польку
для бюлєвизації її та правне і політичне узаконнення цієї бюлє-
визації/. Робота уряду на внутрішньому відтинку йде також з пер-
шу чергу по лінії інтересів СРСР, а не Польщі. Внутрі кладається у-
вагу на: 1/ переведення всяких реформ /які до речі приносять ру-
їнницькі наслідки/, 2/ населення і польонізацію помієцьких земель
3/ боротьбу з "реакцією", 4/ відбудову краю. У тій роботі ПНР і
її члени уряду кобуть пера-за-все про те, доби закрити свої по-
зиції, капіталізуючи все на свій рахунок. Тому більшість внутрішніх

реформ і потягнень розглядається ними як засіб агітаційний, який має послужити для здобуття впливів ПНР, а вирвання ґрунту з під ніг противникам. Сектор адміністративної і цієї "державної" роботи, як і ціле суспільство є тільки об'єктом експериментів. В роботі і політиці уряду бачиться виражене наслідування більшовицьких метод та намагання уподібнити Польщу під кожним оглядом внутрішнього життя до СРСР і тим наблизити її до "соціалізму". У всякому разі можна ствердити, що більшість членів уряду "ЕН" це типи з національного погляду чорні, які ради фотелів, портфелів, почесностей і пенсій будуть всіма силами триматися цього "державного" корита і беззастережно служитимуть тому, хто їх у ці фотелі посадив. Члени опозиції малочисельні в такому складі та в такій обстановці не можуть знести коректи в політиці уряду на користь Польщі, їм лишається лише протестувати і вислухувати оскарження та збирати політнички за "лондон", протибільшовицьку політику і т.д. Тим самим уряд "ЕН" є тільки більшовицькою експозитурою і агентурою, бо прихід Миколайчика і його товаришів в нічому ролі того уряду не змінив. Отже, якщо полякам чогось сподіватися від Миколайчика, то не як від віцепрем'єра, а як від польського самостійника-демократа, чи евертуально презеса ПСД.

5. Адміністрація.

Адміністративно Польща поділяється як і перед війною. Керівними продинових адміністративних одиниць є воеводи, старости і волосні війти, а при т.зв. Ради Народове як орган дорадчий. На стано-

Винах воєводів і старостів є переважно пеперівці, або люди такого покрю, що за гроші і почесні служать однаково всякому панові; у волостях на підрядних ділянках адміністративного апарату буває більше польських патріотів, а навіть аківців. На відповідальні становища урядовців назначає верхівка, а для демократичного жасту збирають впливових громадян і з якогось там шабля пеперівець як "одноручник жонду", заявляє: такий-то, а такий призначений старостою. Хтої проти цього? І диво... чим дальше від лінія 44 р., тим менше чується голосів протесту /страх/. На становищах воєводів стоять і кілька генералів з армії Берлінга, що формувалася в Росії. В наказодавстві виразно домінує партійна пеперівська диктатура. Пеперівці займають всіди найвідповідальніші і найпоплатніші посади на наділені довір'ям центру. В адміністрації як і в житті польського суспільства ж в х л и в и й х а о с, а до найгірше, то те, що цей хаос не лінується, але з кожним днем поширюється і поглиблюється. Корупція, протенційність, надухивання і крадемі процвітають так буйно, до тяжко в тому знайти в історії порівняння. Майже кожного урядовця можна купити і він піде на найбільш "антипаньотвови левн штоо", коли дістане відповідну "лапувку" в натурі чи грішми. Різниця лиш в тому, до одному треба дати більше, а другому менше, залежно від справи, яку полагодується та від "гонору" урядовця. Навіть найдрібнішої речі не можна полагодити в уряді, прийшовши з порожніми руками; оправдується це малю пенсією і великими видатками, на їхній мові це: "я катже хчен жинь". Нпр. щоб дістати мешкання в Кракові, Катовицях, Брацлав'ю, або в інших

великих містах, треба десять разів більше заплатити урядовцеві як "лапівку" чим коштує сам ордер на мешкання. На залізницях кондуктори продають "на ліво" білети /страшне переповнення не всі можуть приступити на стацию/ по ціні: 10 зол. за один км., коли офіційно платиться 1 зол. за 1 км. Полагодження всяких справ на міліції - платиться також - "лапівкою"; щоби дістати працю в уряді, треба "давати жити" шефові даної інституції і всім іншим компетентним в цій справі чинникам, а вже при справах зв'язаних із всякими документами урядовці заробляють грубі тисячі. При тому слід зазначити, що підроблення документів стало прямо хворобою. Люди навіть не причасні до "реакції" спекулянти, мають по-кілька документів на різні прізвища /для б. фольксдойчів і еківців ліві документи konieczні/. Грубі спекулянти дістають навіть заграничні паси, за допомогою яких управляють "державних" розмірів контрабанду. Обкрадання державних магазинів і народного майна взагалі відбувається також в не менших розмірах. Приклади: кілька разів вже із присланих транзспортів БИРА до першої граничної станції Дзедзін на польсько-чеському кордоні вкрали найближчі урядовці по кілька вагонів прибутого товару і ще не встигли перебрати привезених товарів польська інтендантура як вже в доколичних містах ці товари продаються в поважній кількості на паску /"вольний ринок"/; кожночасно пропадає чев дорозі кілька вагонів вугілля, що призначене в характері подарунку П. Д. Н. "Шльонск для Лодзі"; при перевозі транспортів вугілля домовляються десятки, а то і сотки різних цивільних осіб з мавиніотами - ці ці в означеному місці здержуть поїзди /"дефект"/, де вже чекає "друга сторона", яка швидко вискакує на вагони, або розбиває їх, а

нерідко відчіпає, бере можливу кількість на фіри, візки, у мішки і тоді поїзд рушає даліше. Коли власті почали за такі "дефекти" брати машиністів до відповідальності, тоді ці домовились зі своїми "інтересантами", доби здержувати поїзди скорострільним вогнем, розміється понах голови машиністам; порожніють також цілі магазини ПРР-у /Паньствоєви Ужонд Репатріаційни/, зокрема на заході, а переселення годують картопляною кашкою і гіркою кавою; з приділових продуктів /картова система/, головню на землях між Вслоу і Одров, лише одна третя доходить до рук споживців, подібних випадків дуже багато. Найбільше нахиття під тим оглядом мають місце на землях понімецьких.

Очевидно, до в цій "роботі" урядовці не самі, єдиним фронтом з ними а переважуюча кількість польського суспільства. У зв'язку з таким станом заведено доразні суди. Насильки це поможе, не знати. Можливо, до трохи зменшить розміри надуживань, але не манше вплине на підвищення "кваліфікації", конспірація і переведе цю роботу, так си сказати, у "глибше підпілля", арештов міліція нерідко веде перед у алодійствах і надужиттях та солідаризується /не задурно/ з проступниками, судді, отже, лиш увевиниють, або зменшуть кару для недасного спекулянта-невдачника, хто в тоді має бути сторожем права?

В такому стані діє польська адміністрація. Отже як виглядає керування і порядкування країни, до має такий адміністративний персонал, все можна собі уявити. Причини цього: 1/спадок по німецькій окупації; спекуляція, крадіж, надужиття; 2/вороже ставлення до більшовиків і "демократичного" уряду, зриваючи тим нормалізацію відносин, а при тому нерідко найчорніші вчинки оправдують політично-па-

триотичними мотивами; 3/поважне число шумовиння в урядах; 4/слаба, або жодна контрольність; 5/відсутність строгих карних санкцій; 6/дівсно тяжкий матеріальний стан населення; 7/інспірування цього більшовиками для розкладу і деморалізації польського суспільства.

Для доповнення образу треба додати також, що урядовці не грішать такими прикметами як солідарність, точність, обов'язковість в роботі та ввічливе відношення для інтересамця. Правда є люди чесні, або запанені комуністи, що працюють жертвенно і солідно, але цих капля в морі. Проте нахили до бюрократизму, комфорту, вигідного життя /у поляків це називається "умець жиць"/ хто зна чи не біжні як в передвоєнній Польщі.

6. Ужонд Безпеченства Публічного /УЗП/ і Міліція Обивательська /МО/

Декаона доля того народу, який має таких сторожів права, порядку і безпеки як УЗП і МО.

Вертикальна і горизонтальна побудова їх покривається в повні з побудовою НКВД і РКМ, хоч зараз не всіли ще із-за браку людей розбудувати усіх ресортів. УЗП - це польське НКВД, а радше фактичне НКВД в Польщі, під прикриттям польських мундурів і документів, поповнене персоналом польської національності. Персональний склад - спеціально вишколені для Польщі енкаведисти і тверді комунарі з ПНР. До повітових осередків МО є додані також окремі станиці УЗП, які розрабляють всі справи, а міліція є тільки збирачем матеріялів, посильним конвоєм і езекутивою. Увага цієї агентури звернена передовсім проти УК і НОЗ /відносини на українських землях не беру під

увагу/. Над ситуацією в краї, як уряд безпеки не панує. Починаючи від останньої декади листопада і протягом цілого грудня ц.р. НКВД за допомогою УВН перевело масові арештування в цілій Польщі /передвиборчі/, а головне серед інтелігенції, запідозренні в приналежності до АК, або в симпатіях до неї; понало також немало членів і симпатиків партії Миколайчука. Арештування відбувалось серед урядовців, міліції, робітників і селян. До 10.12.45 р. в Кракові арештовано понад 300 осіб, в Катовицях 200, в Люблині 250 і т.д. Над арештованими перебрало "опіку" НКВД; не допускають родичів і харчів. Устійнено факти жахливого побиття і тортурування арештованих. Поляки прибиті, а навіть дуже переполохані. Це перший більшого масштабу удар по них зі сторони більшовиків.

МО - це доволі численні і чисельні інституції як станицями так і людським станом. Найнижчи клітина МО прикріплена до волости /як перед 39 р./, Персональний склад - це за малими винятками, найчорніші типи, які має в своєму лоні польське суспільство /були серед них і кріді, але тих, з огляду на "реакційне наставлення" більшовики порозганяли/. Тут входять: злодії, касярі, міські "батяри" і всякі інші "пролетарюше". В поліційній роботі вони мало, або зовсім не грамотні. Та, що більше, міліціянти не тільки, що являються сторожами права, але є, власне, найбільшими зривниками і проступниками супроти цих законів. Піянство, надужиття, грабунки, забави, получені з оргіями це щоденне заняття майже кожного міліціянта. Відношення їх до спекулянтів і інших преступників - солідарне /круг крукові она не вибере/. Пересічному громадянину приходиться не

клати від міліції охорони, а власне проминяють перех охороною і безпекою перед міліцією як: заховувати вартісні речі, не виставляти при виході на вулицю годинника, не одягати доброго убрання і т.д. Все це означає безуспішні заходи, коли грабіжником є сама держава, а це крім СРСР діється також тут, в Польщі. Безпеки, голов-но по містах центральної і західної Польщі нема жодної. Цей факт змальовували заграничні коресподенти, що відвідували Польщу. Один з французьких коресподентів сказав: "Я тоді напишу правду про Польщу, коли опинюся в належній віддалі, поза її кордоном" / боявся по-пастися в "гостину" до НКВД/. Приклади: в Кракові одної ночі /по-ловина листопада/ "випратали" всі товари з гуртівні, що містять-ся перед самим комісарятвом МО /до того ж комісарятву належали й справники/; в Кракові, Катовицях, Лодзі, Вроцлаві, Варшаві і др. біль-ших містах є небезпечно вже першим сумерком вийти самому чи в двійку на вулицю, бо прийдеться повернутися тільки в білку, або взагалі не вернутись, в крайому випадку втратити гроші, перстень, годинник чи інші цінні речі. Опільниками міліціантів в цій ро-боті є цивільні бандити і червоноармійці; чисельні грабунки і рек-візійні серед польського населення, які переводяться міліціантами під всякими претекстами /вукання військової речі, "політичне пі-дкаріння"/, або зовсім без претексту і це багато-багато інших по-дібних випадків. В МО є около 30-40% агіотів, але ці також підпа-дають деморалізації. Політичних арештів МО не виконув. Це робить УВН і НКВД, а МО використовувуть як охорону і конвой. Нерідко трап-ляються збройні сутички між МО і УВН та НК. Дуже часто переїздка-

вчому чесному громадянину можна потрапити в халепу з міліцією; починається від годинина, а вичитється відприважденням на комісаріят, тому в таких випадках краде "під міліціантові на руку". Останніми часами твориться не такі відділи МО: залізничні, для охорони промислових об'єктів, кримінальні і портові. В повітових містах з вік 30-70 осіб т.зв. випадувки /спецвідділи/.

7. Войско Польске /ВП/

Ці відділи ВП, які привів Берлінг з Росії в числі кількох тисяч, зложені переважно з комуністичного польського елемента /передусім це поляки заехали в Росію, або з істинних більшовиків, що навчилися доне польської мови, вбрали польські мундури та дістали польські документи. Командний склад - більшовики. Весь національно свідомий елемент Андерс вивів з Росії. Нові пополнення в людей, яке на терені Польді вносили в склад ВП люди національно свідомого елемента, а також вислали туди певну кількість своїх людей АК. На число, ВП являється досить малим підприємством. Знає кільканацять дивізій, що складається з максимум з двох до трьох тисяч чоловік. Не можна сказати, що в ВП переважають комуністичні, або самостійницькі настрої, в ньому переважають настрої суспільні і аморальні /такими більшовики роблять аж все більше/. Однак ВП все таки не можна порівняти від оглядом моральним до МО. В ВП є певна кількість діючих польських патріотів і людей інтелігентних. В командному складі від поручника в гору - 90% більшовиків, які держать все суворо в своїх руках. Дисципліни формальної і мораль-

ної немає є радше строгий /не в році передвоєнного капіталізму, а
страх перед інкаведівською кудею/. Обзброєння навіть добре. Одяг і
взуття — нахляве. Про харчування як і в ЧА, а навіть гірше, бо наду-
життя інтендантури ВП перевищують надужиття інтендантури в ЧА. Вій-
ськ — це найбільшні люди серед поляків; воно жебрає і грабує. Вся-
кий урядовець в Польщі має «чівні» доходи, а воєні має злиг те, що одер-
жить, а одержує мало, бо як сказано, інтендантура обкриває і так малу
ї його пайку. Браз воєні і старшини — комуністи з відділів Берлінга
і дістають добрі посади, земельні наділи і інші винагороди; не корис-
тають з цієї «ласки» всі інші, що розчутрує партійний антагонізм і
у війську. Дизертство /навіть сьогодні/ є доволі поширене, а причиною
ї його є несадовільне харчування і нужда взагалі, а також втеча перед
арештом на політичному ґрунті. Підчас війни мобілізації до ВП підля-
гали річники від 1911 до 1927 рр. Тепер правдоподібно річники від
1911 до 1917 демобілізували. Але навіть тепер чоловіки річників під-
лягають мобілізації, якщо не служать у війську, зобов'язані мати
військові посвідки /при контролних вимагають, але можна «згубити»/.
В цілій Польщі організовано ряд підстаршинських і старшинських
шкіл, або курсів, за допомогою яких на скору руку продукують команд-
ний склад ВП. До шкіл і на курси притягають найбільш елементу збли-
женого ім ідейно, а тим самим багатого всякого шумовиння. Нордони По-
льщі береже ВП; німецько-польський є досить сильно обсаджений, поль-
сько-чеський слабше. У всіх містах від повіту в гору, стоять менші,
або більші відділи ВП, яких завданням є гарантувати безпеку даного
міста. Ніччю в містах ходять густі військові патрулі. Між поляками
і більшовиками в ВП є сильне тертя і ворожнеча. Нерідко доходить

а до стрілів між одними, а другими, головно при п'ятниці. Польські старшини і воєнки нарікають на більшовицьких старшин, бо останні у до-у всего вмішуються, у всьому деспидують і наказують. Як подає ся -і один старшина дивізійного штабу -поляк, більшовики контролюють кожного офіційно і неофіційно, все книговодство у військових канцеляріях, а навіть приватні нотатки і кореспонденцію польських старшин. Від початку липня прибуло кілька транспортів /разом шістьма тисяч/ польського війська з Італії, Франції та англійської та американської зон /їхали через Чехословаччину на Дзедзі-це/. Прибуло військо першорядно озброєне, умундруване і відживлене, во робить англо-американцям добру рекламу. Не демобілізують досі відділи повітря, чи ні, невідомо. Приїжджачі - це комуністи, або англійські, американські чи андерсові розвідчики, позаяк не відважиться ніхто їхати в Польщу. В Катовицях і Кранові арентувало дві тисячі тільки кадетів старшин і воєнків два тижні після приїзду в Польщу. Цікаво, до англо-американської військової канцелярії чи не везуть транспортів до Дзедзіце /гранична стація/, або аж до Катовиць і туди далше. Екстрон серед ВР ніяк не заперяють його вірності більшовицям на випадок третьої війни. Як поточков не, ніска одя, інік -іде утворює в Катовицях стаціонарну базу на 1 днів 81. На дано 81к -од входу в Катовицях стаціонар стаціонар стаціонар мет в, окрім мт отонек -алод, в Промисл в Польщі являється наразі лише проблемою, а не одним з індивідуів суспільно-державного життя. Стану позитивно не міняє сі оште, що полякам передано у промисловлені понімецькі терени /без промислову/. Найвартісніше машинноурядження у фабриках вивезли, або знищили німці, децо зничене воєнними діями, а решту вивезли більшовики

до СРСР. Нпр.: з Лодзі вивезли більшовики майже половину машино-
уряджень /з того, що залишили німці/, а з робітниками які ставили
спротив дійшло навіть до перестрілки /травень н.р./. В Лодзі за-
раз продукується в малій кількості лехенські мануфактурні вироби.
Брак сирівців і погінного матеріалу унеможливило відродити проми-
сл. Вальско в ремонті. В Ченстохові і Чеховичах працює фабрика
сірників. В Єланій Гузе - фаб наперу /єдина на цілу Польщу/. Ряд
дрібних і більших промислових заведень на понімецьких землях не-
чинні, бо поляки виселили німців-фахівців і робітників, а своїх за-
раз не мають. Найбільше досягнення в промисловості - це видобуван-
ня вугілля на Шлеську, якого продукція досягнула вже 60% в порів-
нянні з передвоєнним видобутком. Але мимо цього голод на вугілля
в цілому краї даліше з е л е к т р и й. Поза тим все чекає відбудови,
ремонт, сирівців, фахівців і рух до праці. Всі діючі фабрики удер-
жавлено. Принциповий курс в цій ділянці - націоналізація промислу.
На понімецьких землях майже 50% важливіх промислових заведень
і фільварків має у своїм зарядженні і посіданні ЧА. В центральній
Польщі те саме, лише в меншому проценті.

Торгівля.

В тій ділянці тяжко відрізнити, де кінчається торгівля, а почина-
ється спекуляція /т. зв. лабер/. Торговельні підприємства поділяють-
ся на: державні, кооперативні, приватні. Дотепер переважають торго-
вельні підприємства приватного характеру. В кооперативних і держав-
них товари появляються одноразовими етапами. Систематичної доставки

і продажі немає. Приватники мають більше товарів; випродувать по-
німенські, деякі привозять з Чехословащини, а навіть з англійської
і американської зон, розуміється нелегальним шляхом і продають ку-
плене, або пограбоване в німців. Вільніють довозуваного товару опи-
няється в центральних містах Польщі. Ціни спекуляційні. Зараз в
Польщі можна купити все, треба лиш стирту грошей. Приближені ціни
/Катовиці, Краків, Брацлав, Лудзь/: 1 кг масла 400-500 зл., 1 кг цук-
ру - 200-300 зл., /урядова ціна 150 зл./, 1 цтн. бульби - 400-500 зл.
-осід /суна і круге з м'ясом/ - 80-110 зл., мужеське убрання /серед-
ньої вартості/ - 4,000 - 8,000 зл., льокаль на ослеп /огромний -
40,000 зл. У Варшаві і на Помор'ю ціни в 30% вищі, тут майже голод.
Офіційно урядомсям призначені приїли, але ніхто їх не одер-
жує, за винятком бульби. В кожному незнищеному місті - багато спе-
ців. Кожені поляк вкстається скорше до інтересу, як до уряду чи до
спітки, передовсім ті, до вини в політиці не можуть мати голосу
і складовий шикл прикриває найчастіше найширших розмірів спеку-
ляцію. Дуже багато комісоних силенив з різним барахлом /тути пли-
ве гардероба "обшарнікув" і всіх "розкуркуленях" та політично обез-
правлених/. Але вже найбільше по містах і в містечках ресторанив,
наварень янайп і "вишикнув ціваї і вулки" /кнр. В Гдині є 120 ресто-
ранів/. У всіх крім зуйи, картоплі з сосом /рідко м'ясо/, частіше
-триба/, чорної, гіркої кави та "тісточок", більш нічого не можна ціо-
-тати. Домінуючим і найбільше рухливим сектором життя польського
-суспільства є т. зв. вольни ганкель, а властиво спекуляція - це пря-
мо епідемія, з якої не скоро воно виликується.

Золотий є товсті дашевим грошем; один американський долляр коштує 250 зол./офіційно ціна - 110 зол./.

10. Залізниця і пошта /ПКП/.

Поляки називають її П-осмаруси А-бла П-осджен. Стан польських залізниць в порівнянні навіть до всіх інших діянок - жахливий. Брак паровозів і вагонів унеможливило і унеможливило якийнебудь поступ в тому секторі. З того, що залишилося по Німцях, забрали більшу частину більшовиків і ще даліше забирають. Стан такий: в цілій Польщі залишилося особових вагонів лише на два гарнітури, з того один ходить по лінії Жатовіце-Врацлав-Дзекзіце, а другий Варшава-Гдиня. Цося тим немає нігде особового вагону. Поїзди урочомлені лише на головних лініях і що не справно, бо бракує пугілля /дійсний брак і саботаж/. Поїзди ходять з великими опізненнями. Люди їздять в порозбиваних товарних вагонах, лавки заступиве залізна шина умічена на двох кущах цегли. Переповнення в поїздах таке велике, що де і тепер люди не перестали падати на дахах, це спричинке великі жертви в людях /ножово часе з дахів, або з платформ кільканадцять людей/. До того переповнення збільшують червоноарміїці, головно по лінії Перемишль-Катовиці, які не тільки переробнюють вагони і брутально поводяться з пасажирами, але де і грабують людей і насилують жінок /навіть в білий день і на очах всіх пасажирів/. Хто ставить опір того вбивають. Польських воєнків і міліціантів, що стоять в обороні населення стріляють на місці таком. Цілило до того, що в білий день в поїзді червоноарміїці грабу-

ють, когонебуть з пасажирів /включно до убрання/, або насидуть шінку, а всі інші мовчать і ніхто не стане в обороні. Навехені фанти не є відокремлені, але масові і це викликає страшне обурення і лютє на більшовиків серед поляків. Крім того комплікує стан залізниці і сам персонал, який не працює, саботує, здержує поїзда, щоб висісти спекулянта і ухилятися контролю і т.д. Поїзди ходять так, що переселенці зі Львова до Поморя їдуть 2 місяці. У зв'язку з таким фатальним курсуванням поїздів ускладнюється дуже життя країни.

Приклади: в одній місцевості мерзнуть незакриті цілі тонни картоплі, а в другій люди голодують; зібраний контингент збіжжя стоїть на парних станках, а голодомірчі міста кричуть: хліба; видобуваного на шляху вугілля нема чим розвести в потрібучі терени і т.д. і т.п. На парезд поїздам не видається жодних посвідок /для українців це конечно/. Луна часто бувають загінничі катастрофи /хаос і п'яні машиністи стають їх причиною/.

В парі з таким станом залізниць іде таний омий стан пошти. Лише в місцевості віддаленій 300 км їдуть два, або три тижні. Також немає систематичної доставки преси, вони приходять лише з великим опіаненням. Цензура листів в краю знесена, закордонна кореспонденція дальше підлягає цензурі.

11. Шкільництво.

В шкільництві зробили поляки найбільший поступ. Народні школи зчинні по всіх місцевостях. В кожному повітовому місті є гімназія та до шкільна шкіль. Відкрито цілий ряд університетів. Головним нау-

новим осередком є Краків, а в ньому Академія Ументносьці і Університет Ягальоньскі. Усі решки наукових сил /я ще їх назбиралось/ кинулися до шкіл. Навчання стоїть на доволі високому рівні. Польські професори поставили собі за ціль в сьогоднішній дійсності виховати і випустити нові кадри молоді інтелігенції. В школах іде бій за душу молоді; подавляючу перевагу має протибільшовицький табор. Професорський склад в 90% протибільшовицького наставлення, так само студенти. Польська молодь жажливо здеморалізована, авантюрицька, але все таки не бракує її революційного духа. Уряд прикладає до шкіл велику увагу /гроші і привілеї/, але позиції там не здобуває тільки тративсь. Краківську Академію і університет називається неофіційно твердинею "реакції". Пеперівці намагаються вирвати молодь з під опіки і впливу клеру і "реакції", але солідарна постава вихованців і виховників відбиває цей наступ. В школах навіть неповно-середніх введено як обов'язкові предмети марксизм, історію ВКП/б/ та російську мову. Для заповнення лунки в діяльності шкільництва витвореної за час німецької окупації твориться цілий ряд доповнюючих курсів. Урядові чинники притягають до шкіл середніх і вищих робітничий і сільський елементи, продукують на скору руку кадри провізоричних учителів, щоби таким чином перебрати в свої руки виховання молоді. Одне це на цьому полі мають малі успіхи, тому, що мають за сильних противників і ворожі їм духово-патріотичні заложення, які дає мати-полька своїй дитині.

12. Костел і клер.

Відношення більшовиків і польських комуністів є наскрізь вороже

до польського св'ященства і навпаки, ці два світи і ідеології є в самому корені собі суперечні і поєднати їх неможливо. Офіційно костел має повну свободу рухів, але не офіційно ведеться проти нього боротьбу. Бвесь клер стояв по стороні лондонського уряду, а зараз по стороні Миколайчика. Пресорган клеру "Тижодник Понвехни" критикує Большевизучі реформи та бере в оборону варшавське повстання і його керівників. За цю роботу називає його преса ПНР "ревнційним", а навіть "фашистівським" /таксамо і його редакторів/. Розв'язанням конкордату були трохи заскочені і зденеровані, але пізніше прийняли до рівноваги і дальше континуують акцидовано протибільшовицький курс. Довгий час велася гостра полеміка на тему: церковні чи цивільні шлюби. По оголошенні урядом декрету про введення цивільних шлюбів, з амбон носиналися гострі протести і протибільшовицькі проповіді /досить отверті/ та заклики до польського суспільства не піддаватися більшовизації і т.д. У всякому разі костел і клер являють собою не сильну твердиню польськості, з якою більшовикам не легко дати собі раду. По правду релігійність серед польського суспільства підупала, але це не послаблює духовного контакту між ним а клером, бо польські св'ященники являються не тільки релігійними, але і національно-політичними апостолами і в тому їх сила.

13. Преса.

Газет виходить така маса, що навіть заінтересований у цьому питанні не може вивчити всіх назв. Є ряд центральних, партійних і урядових видань, крім того ціла плеяда обласних і повітових газет /кожний

повіт видає свою газету, зовсім як в СРСР/. Зміст преси інформаційно-агітаційного характеру. Наукових і поважних статей дуже мало. Літературно-наукових журналів виходить зазедви нілька. В цілій Польщі виходить около 600ть денників. Загальний тираж воіх разом не переходить 250 000 примірників /щоденний тираж англійського "Таймса" виносить півтора міліона примірників/. Життєвий Технічний рівень середний, науковий також. Офіційні прохидиноних партій: ПНР - "Глоас Ляду", ПНО - "Лядови Штандар", СЛБ - "Дзеннік Лядови", СД - "Курер Подзенни", ПСЛБ - "Хлопські Штандар", а крім того "Газета Лядова" і "П'яст". Урядові органи: "Жеч Посполіта" і "Дзеннік Польскі", орган идеру: "Тригоднік Повшехни", гумористичний журнал "Шпількі"/видає ПНР/. Найбільше газет має ПНР. Загально преса як і в СРСР, брешучи, агітує. Театри кіна і радіо є лише також на агітаційних послугах, а заразом на дуже низькому поземі.

14. Західні землі: переселення німців і поселення поляків.

Найбільше лихо, яке коли небуть польський народ принесуть йому у майбутньому власне ці західні понімецькі землі. Цього бояться і самі поляки і тому так нерадо там поселються. Для них не під силу стравити їх, а вдавитися можуть легко. Землі, які дістали поляки на заході були замешкані около 6 міліонами населення /85% німців/. В час приходу ЧА поважна снількість німців втікла на захід, вся мушва була мобілізована в армію, а решту около 4 міліони, взялися поляки зараз виселявати. Виселявання проводиться такими самими методами як на українських землях. Крім того кожночасно викидають по

кілька родин з кожної місцевості. Приклади: приїздить поляк і вибирає собі дім чи господарство першого-ліпшого німця, голосить свій вибір до міліції, яка викидає німця, а вміщує поляка; будь-який адміністративний "кацік" збагне німецького добра, тоді викидає кілька родин, а їх майно конфіскує для себе. Дуже часто німецькі боївки ліквідують цілі родини поляків і палять замітки на доми, тому тепер поляки бояться і рідко викидають поодинокі родини, а більше цілі оселі. Загально німці спротиву не ставлять, лише відокремлені боївки б'ють поляків і палять села. В загальному відношення до німців скрайньо вороже, але є також багато випадків, що польські урядовці допомагають німцям, тут грають ролю німецькі гроші і німецькі жінки. В різних місцевостях німців різно потрантовано залежно від наставлення і від темпераменту поляків, місцевих керівників адміністрації. На Шлезьку усі німці лягровані, вони голодують, а поводяться з ними так, як поводитися німці з жидами, багато з них виирає. В інших місцевостях, Колобжег і околиця і інші, годять німців на примусові роботи, але не лягрують, подекуди /Брацлав/ німці живуть вільно, працюють в урядах, не носять опасок /причому мають носити білі опаски зі свастикою/ і взагалі не вляжувать. При виселювані німці майже не ставлять опору. Збройні відділи діють, але тільки подекуди і малі числом. Єдиним засобом оборони німців є самотон і червоноармійці. Німці навчилися гнати самотон, часом наймають до цього поляків зі ЗУБ, ровнивають червоноармійців і за ту ціну часто викидають поляків і примішують знову німців. Таких випадків багато /мовляв: "Палячок, это не твоё, папаш" /.

А тепер справа колонізації і полонізації тих земель. Зараз по утечі німців, поляки, що мешкають в сусідстві тих земель винулися масово грабувати і мордувати німців та заселювати їхні оселі. Пізніше здержувала це по часті німецька збройна самооборона, а по часті інтервенція більшовиків, головно червоноармійців. Однак грабунки дальше продовжувались внаслідку чого сотки сіл і десятки міст зовсім опустели, а в полишених будинках не залишлось нічого, крім стін, навіть бляку і дахівку пограблено. На ці оселі пізніше вивезено репатріантів зі ЗУЗ, які мусли все відбудувати. Пізнішим репатріантам попадає вже більше добра і ці вже розживаються. До живих майже все збіжжя від німців забрали /влада і цивільні поляки/. До тепер поселилися на тих землях около 3 мільйони поляків. З багатьох місцевостей німців вже давно виселили, а польських осадників на їх місця не має. Тому багато землі лежить облогом, фабрики стали, а весь терен являється диким полем. Проти такого способу переселення виступає власне Міколайчик, бо і справді теми божевільними переселеннями поляки поставили всю країну на похилу площу, по якій вона котиться до неминучої господарської катастрофи. На всіх тих землях діє польська адміністрація і міліція, однак, ані одна, ані друга над цим тереном не панує. Спекуляція, надувність, крадежі, грабунки мають тут казкові розміри. Вільність оселених поляків трактує свій побут на тих землях як тимчасовий і вони настільки а козвою першою небезпекою звідси тікати, гірше почуваться тут поляки зі ЗУЗ, які не мають куди тікати. Ніхто не вірить, що поляки задержать ці землі на довго, тому, все, що там робиться має

характер тимчасовий. У випадках, коли відносини між західними державами, а СРСР загострюється моментально здержується принцип репатріантів, а навіть тікають ці, що прибули попередньо. Уряд супроти цього є безсилий. Багато з репатріантів з центральних польських земель іде на захід тільки за наявою, нир: члени родинної родини /сини, дочки/ виробляють собі кожний окремо репатріанційні документи та кожний з них виїжджає на інше місце, залишаючи на місці батька чи матір. На новім місці згадані "репатріанти" осідаються, дістають працю, приміщення і т.д., тягне звідтам, що може і з "воєнор добичею" вертається назад до хати споживати її спільно з цілою родиною. Сиротніші роблять такі штуки кількакратно. Це відбувається внаслідок на стані цих земель, відносно ці до нині цілком нормалізуються. Німці громадають скрито ненависть до поляків і тільки чекають, щоб помститися.

15. Польське суспільство.

Відеморалізація польського суспільства прибрала таку ширину і глибину, що не знав чи знаходилось воно вже коли-небудь в такому стані хіба в часи перед і по Хмельницьким, але тоді це відносилось тільки до шляхти, а тепер до цілої суспільності. Це більше розширяє його партійна боротьба, яку очевидно посилюють і інспірують більшовики. Кожний поляк хоче легко жити, а ніхто не хоче працювати, в поляків: "Що, тепер має працювати? - Працювались за немиг, тепер нехай вони на нас працюють". В цей спосіб думає і робить неважна скількість поляків. Піяństwo, забави, получені з оргіями, гуляння і розперзані

...оповили цілу Польщу. Уряд для рятунку видав декрет про заборону забав, але ніякому разі це не прикоротило гуляння. Революційні настрої, так великі і занесли за німців спеди до нуля. Кожний опинившись в легкій ситуації, хоче жити і наживатись. Більшовиків до правди дає в більшості дуже ненавидять, але ця ненависть пасивна. Всі надії покладають на конфлікт, якого речинець перемідають з дати на дату. На до АК більшість відноситься прихильно, але не покладають на неї багато надій. Зараз очі всіх звернені на Миколайчика і вибори, вірять в "чуд над урном". Найздоровішим елементом залишається це селянство і на ньому буде Миколайчик. Селянство до всіх урядових реформ, крім тому числі і до земельної, ставиться негативно і критикує їх негативні наслідки. Розпорядження уряду в поважній мірі саботує. Контингент в цілій Польщі звано не більше як в 30%. Всі поляки, проклинають Берута, Осубку та більшовиків. До нас ставляться різно. Варшав'яки і варшавське, вони приписують розгром варшавського повстання СО Бивізії "Галичина", прибулі до за німців поляки зі ЗУЗ дивуться теж ненавистю до нас, ті, що приїзять тепер роблять нам дуже добру рекламу і пропаганду в цілій Польщі. Говорять про те, що банкерівці не б'ють поляків, тільки сексетів і нивд, оповідають в легендарній формі про нашу боротьбу проти більшовиків і вважають наш рух грандіозною і незнищеною силою. Ні оповідання роблять на поляках позитивне враження. Всіх дивує наша постава і героїзм. В Польщі більше говорять про нас, як про АК. Наша протипереселенча боротьба за лінією Керзона сколихує цілою Польщею. "Отвертий лист" переписують і передають від одних другим, як також інші видання, а передусім "Демократизацію Європи"

і інші видання. В наші руки попали ці видання переписані в центральній Польщі поляками. «Отвертий лист» трактується як першорядний матеріал, компромітуючий більшовиків і Верута і тому його залюбки поширюють. Однак треба ствердити, що нашої боротьбою тілються лише тому, що вона звернена проти більшовиків, а позатим дальших успіхів нам не бачили б. Помножуються голоси, що на ЗУЗ їм не прийдеться вертатися, але немало є таких, що вірять в можливість повороту студи і чекають до цього нагоди. На питання, коли скінчиться цей більшовицький «рай» відповідають: «Втече, гди поляки українські і інші народи нуйдом разом шведів большевиком». Але це жойно вислови, що піднесе на нашу думку, протибільшовицькі революційні настрої серед поляків? — Передусім: 1/ програма в виборах; 2/ сильний терор нивд. Поляки живуть останньо в зам'ягких умовах, ну і задивляються у ту більшовицьку блискоту — вибори. Невно новістю в сьогоднішній Польщі є небувале до тепер протижидівське наставлення, що проявляється не тільки в настроях, але і в жидівських погромах, які бувають нерідким явищем. Причина: жиди йдуть на службу більшовикам і являються піонерами більшовицїї Польщі; останньо жиди з Польщі стікають. Більшовицькі впливи /ідеї/ серед польського суоцільства не приймаються, але деморалізація інспірована більшовиками — то так. Фактом є, що польський світ знаходиться в психічному хаосі та чекає своєїго месії.

16. Польске підпілля /ЛК і НСЗ/

ЛК діє досить нерівномірно, коли брати до уваги територіальний.

момент. Найбільше бачиться її вплив та активність в Люблинському і Кравівському воєводствах. Тут діють збройні відділи з опертям в татжанській /Кравівське/ і Біловезькій /Люблинське/ "пучах". Крім рухливості є також АК у Радівському воєводстві. На всіх інших теренах активність АК помітна доволі слабо. Наприклад на Куявах польський селянин навіть не знає, що то є АК, а на питання чи заходять в його село польські партизани відповідає - "хай нас Бог береже; вони нас всіх помердували б". В Варшаві і околиці вплив АК слабкий, причиною тут варшавське повстання і зв'язані з ним жертви. По містах має АК свої бойвки, які часто стріляють ккед-истів та перівців та нищать кладовища ЧА. Людський склад здеморалізований як і ціле польське суспільство. Партийна боротьба і класи перекинулися і в ряди АК. Помічається виразне тяготіння її членів до мирного, спокійного життя. Помічається серед них психічне перемучення. Багато нахил покладається на легальну опозиційну боротьбу, що вплинуло б на частинний вихід з підпілля. Немала частина зі зголошених аківців сидить вже в тюрмах НКВД. При тому т.зв. "уявленні" АК більшовики преміювали шантаж, підступність і так подібно, як у нас. (Заразом є, що в підпілля вийшли слабкі елементи, а більшість дійсних революціонерів продовжує далі боротьбу проти більшовиків і їх агентів. Нара боротьба в великій мірі впливає підкреслюючи і будуючи під оглядом моральним на членів АК. Офіційно АК ніби розв'язана, а фактично лише перегрупована і змінила назву на "Народове Сілі Збройне" в Краку". Останньо вже в цілії Польщі чути

серед аківців голоси за єдиним фронтом з УПА, яку останньою сильно
не уважають. Однак треба в ім'я правди ствердити, що говорити
про нас як про рівного собі "супротивника" це не мають сміливос-
ти. Образово ця справа виглядає так: наша рука простягнена до
згоди, держить бритву, за яку поляки схоплять як годі, коли будуть
поталати, хочого прийде напевно.

Дотеперішнє наставлення кругів АК свідчить про те, що справу не
визволення Польщі узагальнюється в них головню від конфлікту між
Англією-Америкою і ССРР.

Народове Оіли Збройне дальше стоять на такому самому станови-
щі як і попередньо. Це невеликі числом збройні групи, зложені зі
скрайньо воєністичного, ендецького елемента, які ведуть партизан-
ну боротьбу проти всіх і вся. Верховна РСЗ офіційно підлягає
красній делегатурі лондонського уряду і командантові АК на край,
але низи діють окремо, не визнаючи жодної зверхності АК. У всяко-
му разі польське підпілля не набрало розмаху у протибільшовицькій
боротьбі.

17. Більшовики.

В Польщі розмішено /згідно з декретом Жеромського/ гербізони ЧА,
а в дійсності виключені з неї спецвідділи НКВД - по поодиноких во-
євцтвах, їх завдання: зліквідувати АК і "реакційні" елементи
взагалі та завести в Польщі анкаведівський порядок і безпеку в
краї. Закордонна преса /французька, американська, англійська/ наро-

били з приводу розміщення в Польщі тих гарнізонів великого шуму, завважуючи, що в такий власне спосіб більшовики приготувляють вибори в Польщі. У всіх містах, від повіту в гору, є більшовицькі військові команди.

Крім того діють тут в цілому краю замасковані станиці НКВД, яке працює безупинно, чого доказом є останні арештування. Однак можна помітити, що і ці вірні сталінські собаки, деморалізуються в існуючому в Польщі хаосі /Європа взагалі якось не "плявде" більшовикам/. Цікаво, що до НКВД-івської служби в Польщі більшовики прислали багато українців-східняків /хочуть використати національну ненависть/.

Постій, 31.12.1945 р.

/-/ Н - Р.

23

ЗАСВІДЧУВАЛЬНИЙ НАПИС СПРАВИ № _____

У справі (розділі опису, закінченому описі) підшито і пронумеровано 23 _____ аркушів;

у тому числі літерні номери зв'язок три _____;

пропущені номери _____
+ аркушів внутрішнього опису _____

Особливості фізичного стану та формування справи	Номери аркушів
1	2

Спеціаліст _____
Посада _____
21 червня 2018 року _____
(підпис)

І. Криваченко
(ініціали (ініціал імені), прізвище)